

Tadeja ZUPANČIČ STROJAN
Matevž JUVANČIČ

Vizualni jezik predstavitve prostora – ovira ali stičišče?

Povečanje učinkovitosti posredovanja idej o prostoru med splošno in strokovno javnostjo

Prispevek obravnava tehnike predstavljanja arhitekturnih in urbanističnih idej o prostoru ter njegovih spremembah. Pogloblja se v proces sporazumevanja med sooblikovalci prostora in usmerja v problematiko razlik v razumevanju vizualnega jezika predstavitev, ki izhajajo iz različnih ravni sposobnosti vizualnega izražanja in razumevanja vizualnih sporočil. Poudarja problem nezavedanja posebnosti strokovnega jezika kot posledico navajenosti nanj. Predstavljena raziskava preverja in analizira vpliv abstraktnosti/konkretnosti vizualnih predstavitev na njihovo učinkovitost pri posredovanju sporočil splošni in strokovni javnosti. Ob razpravi o dognanjih se odpirajo številna nova vprašanja o možnostih zblíževanja različnih javnosti in iskanja skupnih točk. Prispevek med različnimi rešitvami za izboljšanje sporazumevanja med udeleženci pri sooblikovanju prostora izpostavlja potencial trajnega izobraževanja. A ne gré le za izboljšanje splošnega razumevanja vizualnega jezika, temveč posledično razmišlja o načinih, posrednikih in njegovih pozitivnih posledicah za kulturno okolje in prostorsko kulturo.

The article deals with techniques of representation of architectural and urbanistic ideas about space and its changes. It delves into the communication process between co-creators of space and points out the issue of different understanding of visual representation techniques that stem from different levels in capabilities of visual expression and understanding of visual messages. The issue of ignorance of specifics of professional language is emphasised as a consequence of its habitualness. The presented research checks and analyses the effect of abstract/concrete visual representation and their effectiveness in communicating messages to expert and lay publics. Following the discussion about results, numerous new issues arise, concerning possibilities for narrowing the gap between various publics and finding common ground. Amongst different solutions about improving communication between actors in the creation of space, the article emphasises the potential of permanent education. However the quest is not for improvements in general understanding of visual language, but consequentially to devise ways, modes and their positive consequences on the cultural environment and spatial culture.

Predstavitve
Splošna javnost
Strokovna javnost
Vizualni jezik
Vizualno
sporazumevanje

Representation
General public
Expert public
Visual language
Visual
communication

1. Uvod

Odnosi med udeleženci v procesu načrtovanja prostora so se v zadnjih desetletjih temeljito spremenili. Ob soočanju različnih javnosti v procesu načrtovanja nastajajo motnje v sporazumevanju (na različnih ravneh), neskladja ter različna razumevanja in razlage vizualnih sporočil. Problematika se najbolj izrazito izraža ob stiku splošne javnosti s strokovno, tj. tisto, ki se poklicno ukvarja z načrtovanjem prostora in je večča vizualnega

jezika. Strokovno javnost lahko nadalje delimo na javnost, ki aktivno uporablja vizualno sporazumevanje, je večča njegove uporabe, zapisa in razlage (arhitekti, krajinski arhitekti, oblikovalci, urbanisti idr.), ter javnost, ki se omeji na pasivno uporabo sporazumevanja v smislu razlage, ne pa tudi zapisa (prostorski sociologi, ekološki psihologi).

Javnost ni skladna in rahlo povezana tvorba, katere člani smo pravzaprav vsi, vendar le v redko izmenjujemo informacije z drugimi člani. Izoblikovanje enotnih stališč je

v primerjavi s strokovno javnostjo težko, njihovo izražanje pa še dosti težje. Ta problem se še bolj očitno izraža v arhitekturi, urbanističnem oblikovanju ter pogovoru o oblikah in prostorskih povezavah, kjer se ena stran (relativno) večje vizualno izraža, druga pa le težka formulira ustrezne odgovore že na besedni ravni, kaj šele na vizualni. Stroka se zaradi navajenosti na lastni, vizualni jezik največkrat ne zaveda njegovih posebnosti in znanj, ki so potrebna za razumevanje vizualnih sporočil oz. predstavitev.

Nepoznavanje in nerazumevanje vizualnega izražanja pri splošni javnosti pogosto vodita v spore, ki mnogokrat ne izhajajo iz različnih interesov, temveč predvsem iz razlik med pričakovanim in dejanskim razumevanjem videnega in predstavljenega.

Dogaja se, da strokovna javnost opozarja na posledice v splošni javnosti nerazumljivem jeziku, slednja pa sporoča nezadovoljstvo, čeprav ne more izraziti razlogov. Prva usmerja vizijo v idealne podobe, druga ravna v skladu z vsesplošno prakso, modnimi smernicami, predvsem pa sledi čimprej oprijemljivim ekonomskim rezultatom. Tako obe strani dobita občutek, da govorita v tujem jeziku. Pri sporazumevanju vseh strani je pomembno skupno poznavanje osnov jezika, ki je v primeru poseganja v prostor, urbanističnem oblikovanju in arhitekturi izrazito vizualno usmerjen. Zbliževanje obeh jezikovnih zmožnosti in srečevanje v preseku zaloge znanj sta zato zahtevni, včasih že v bistvu nasprotujoči si nalogi vseh udeležencev v procesu sooblikovanja prostora. Podobna, le manj izrazita nasprotja nastajajo pri sporazumevanju med strokami, ki se ukvarjajo z načrtovanjem in oblikovanjem prostora – med tistimi, ki pasivno uporabljajo vizualni jezik in tistimi, ki ga uporabljajo aktivno.

2. Izhodišča: vizualno sporazumevanje in predstavitev

V procesu vizualnega sporazumevanja se izmenjujejo sporočila, katerih gradniki so predstavitve. Na kratko jih je moč opredeliti kot: »[...] vsak sistem simbolov, ki nam nekaj predstavlja (pomen). Predstavlja (zastopa) in

simbolizira nekaj v odsotnosti tega.«^[1] O arhitekturi oz. o kulturnem prostoru razpravljamo, ga razlagamo in prepoznavamo skoraj izključno ob pomoči predstavitev (teoretični povezujejo arhitekturo kot prepoznano stroko z razvojem perspektive^[2]). Zato so slednje pogosto obravnavane kot arhitektura. Še več, postanejo lahko umetnost zaradi umetnosti. »Predstavitvena orodja niso nikdar nevtralna.«^[3]

Navedeno dejstvo samo po sebi ni problematično, izraža in sproža lahko idejno moč ustvarjalca. Problem nastane, ko te predstavitve izgubijo povezavo z drugimi ravnmi arhitekturnega izražanja, predvsem s tistimi bolj praktičnimi, ki niso namenjene posameznikom, ampak širšim skupnostim. Predvsem v procesih, v katerem ta skupnost tudi sodeluje, in ni le uporabnik, ampak »prebivalec«^[4] svojega lastnega okolja in zanj skrbi.

Včasih je predstavitev bolj prepričljiva kot tisto, kar predstavljamo, trdi urednica pregleda različnih vidikov predstavitev arhitekture Kester Rattenbury. Osnovna raven predstavitev kaže, kako arhitekturo razumejo arhitekti. Druga raven – objave, novinarstvo, razstave, knjige – oblikuje splošne norme. Šele na tretji ravni zasledimo kritično teorijo, ki se dostikrat bolj ukvarja s predstavitvami kot s predstavljenimi objekti. Ni torej naključje, da avtorica sklene knjigo z obravnavami kritične teorije in njenega vpliva na razumevanje sporočilnosti obojega, arhitekture in njenih predstavitev.^[5] Predstavitve so vedno delne, vendar na njih pogosto temelji naše razumevanje prostora.

Arhitekturna oz. urbanistična stroka razpolaga s široko paleto tradicionalnih in sodobnih predstavitev, ki ob pomoči različnih tehnik in posrednikov posredujejo (in kdaj hkrati sprejemajo) podobe prostorskih pojavov in predstav o njih.

Primernost (za različne namene, javnosti) in razumljivost predstavitev je v zadnjem času predmet intenzivnih znanstvenih raziskav.

Največ raziskovanja se osredotoča na proces vizualnega sporazumevanja znotraj arhitekturne oz. urbanistične stroke (npr. raziskave TU Dunaj^[6]). Vse pogosteje pa je moč zaslediti poskus približevanja splošni javnosti z raziskovanjem, ki je usmerjeno v spoznavanje lastnih izraznih sredstev (predstavitev, njihovih

kombinacij, vmesnikov) ter reakcij javnosti na njih in v spoznavanje vizualno sporazumevalnih zmožnosti javnosti v splošnem.

Skupina raziskovalcev na univerzi v Lundu je tako raziskovala, kako novi mediji vplivajo na zaznavo in posredovanje arhitekturnih idej javnosti.^[7] Druga raziskava proučuje vpliv lastnosti posameznikov na zaznavo grajenega okolja pri splošni javnosti. ^[8] Nekateri odkrivajo nove načine predstavitev za splošno javnost, ki jih omogočajo sodobna računalniška orodja (Borde, A. et al, 1999). Podobno se tudi najnovejše raziskave na univerzi v Aalborgu usmerjajo v preverjanje razlike med analognim in virtualnim (kot predstavitev realnega prostora) ter v stopnjo razumevanja obeh ob prejšnjem poznavanju prvega ali drugega prostora.

Različne vidike lahko strnemo v nekaj osnovnih raziskovalnih vprašanj:

- katere predstavitve in koliko jih splošna javnost razume?
- kako se javnost na njih odziva?
- katere predstavitve uporabiti pri sporazumevanju in katere so bolj učinkovite pri posredovanju informacij splošni javnosti?

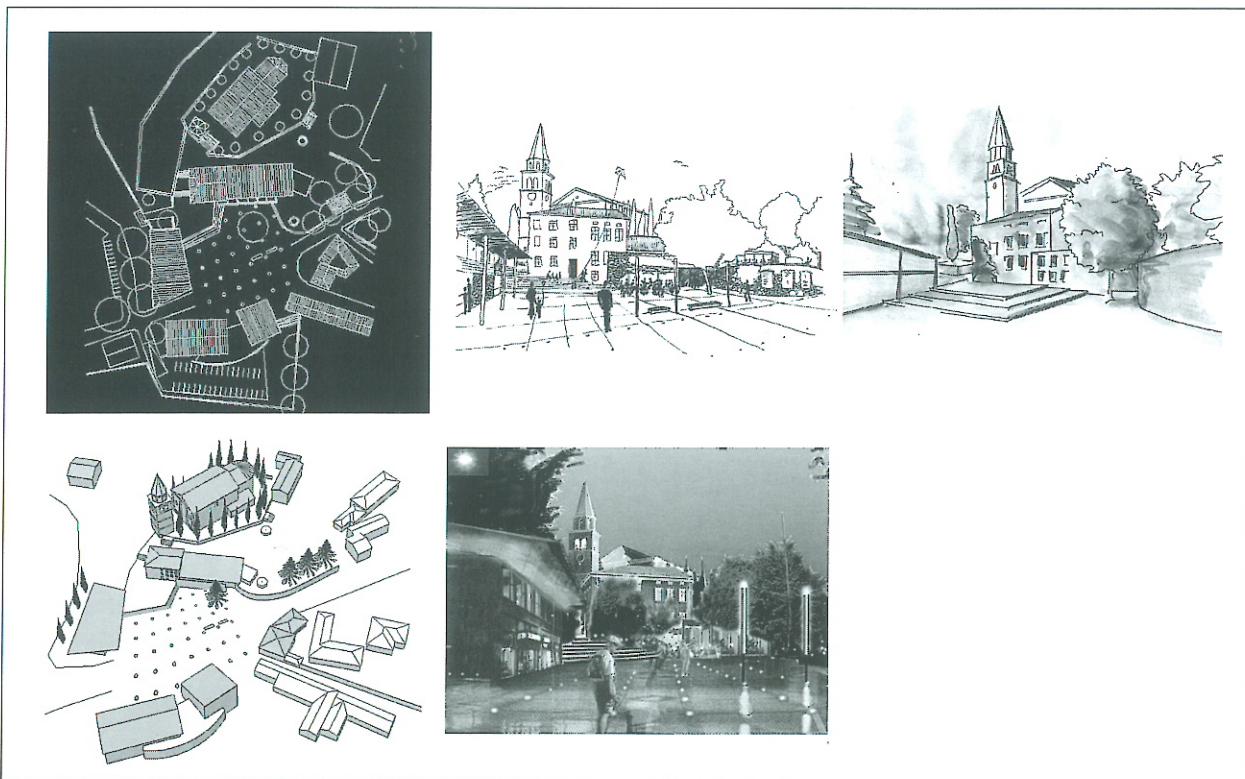
- in ne nazadnje, katere predstavitve so javnosti najbolj všeč?

Bistveno vprašanje, ki zaznamuje celotno področje raziskav, pa je:

- vprašanje o razlikah v razumevanju vizualnih predstavitev pri splošni in strokovni javnosti ter v iskanju skupnih točk.

2.1 Raziskava: učinkovitost različnih skupin predstavitev pri splošni in strokovni javnosti

V luči teh vprašanj smo pripravili raziskavo, ki je preverjala stopnjo učinkovitosti različnih skupin predstavitev pri splošni in strokovni javnosti. Na podlagi trditve, da lahko delimo vizualne predstavitvene tehnike v dve večji skupini ^[9], so bile predstavitve, uporabljene v raziskavi, razdeljene v več skupin. Delitev izhaja iz domneve, da človekovo razmišljanje sestavljata dva načina – konceptni in izkustveni. Oba sta se izoblikovala skozi čas, z njima pa lahko povežemo tudi dve večji skupini predstavitev, ki podajajo prostor in medsebojne prostorske relacije.

Slika 1: Konceptne predstavitve

Skupina konceptnih predstavitev, uporabljenih v raziskavi (Predstavitve pripravljene na mednarodni urbanistični delavnici v Komnu, 2001, dopolnjene in predelane za potrebe raziskave)

Izkustvene predstavitev lahko opredelimo kot tiste, ki so bližje človekovemu dojemanju prostora in vsakdanjim izkušnjam z njim. Konceptualne pa so bolj abstraktne, s sistemom strokovnih znakov, ki ga splošna javnost ni vešč. Med izkustvene tako sodijo perspektivne risbe, skice, računalniško senčeni in *renderirani* modeli, animacije, v katerih je opazovalec vključen kot prvoosebni opazovalec (v prostor zre skozi svoje oči) in opazuje svet, ki mu je blizu (materiali, ljudje, reference o višini, globini). Konceptne predstavitev pa obsegajo načrte, abstraktne sheme, perspektive in poglede, ki jih človek ni vajen iz vsakdanjih izkušenj ter največkrat obsegajo strokovne kode. Pri takšnih predstavitev so razrahljane povezave med vsakdanjimi izkušnjami in predstavljenim prostorom do te mere, da je kljub merljivosti večine predstavitev težko oceniti relacije (med višinami, globlinami, razdalje itn.).

Hipoteza raziskave je bila, da je s smiselno uporabo kombinacij načinov predstavitev mogoče izboljšati učinkovitost, razumevanje in posredovanje idej o prostoru. Raziskava je bila namenjena iskanju tistih predstaviteljskih načinov in njihovih kombinacij (v sklopu delitve na izkustvene in konceptne predstavitev), ki najbolj točno, najhitreje in naj-

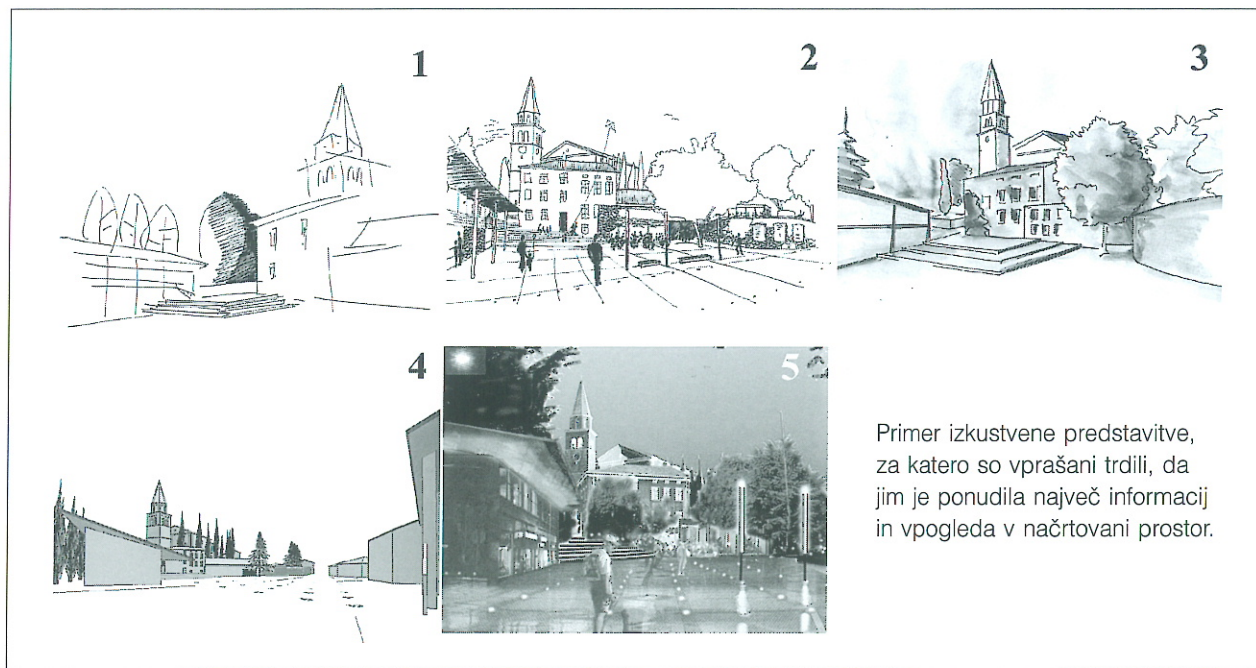
bolj učinkovito posredujejo zeleno vizualno sporočilo končnemu prejemniku. V poskusu razumevanja splošne javnosti in spoznavanja razlik med načrtovalci (njihovimi nameri) in uporabniki (njihovim razumevanjem namer) je soočila in primerjala dve javnosti – strokovno in splošno.

Vodilni vprašanji sta se na eni strani spraševali o razlikah in o skupnih točkah, rezultati pa naj bi nakazali smer, v kateri je moč zmanjšati razlike in poudariti stične točke:

- koliko sovpadajo pričakovanja strokovne in splošne publike, ko gre za razumevanje problemov v prostoru na osnovi različnih predstaviteljskih tehnik?
- kaj lahko načrtovalci in oblikovalci prostora, ki si želimo boljšega razumevanja med soustvarjalci prostora in zavedanja posledic prostorskih sprememb, storimo za njegovo doseganje?

3. Postopek in material

Serijo desetih predstavitev urbanega oblikovanja vaškega trga smo predstavili prostovoljnemu udeležencem internetne raziskave. Vsak si je ogledal serijo predstavitev in hkrati odgovarjal na vprašanja. Vključene

Primer izkustvene predstavitev, za katero so vprašani trdili, da jim je ponudila največ informacij in vpogleda v načrtovani prostor.

Slika 2: Izkustvene predstavitev

Skupina izkustvenih predstavitev, uporabljenih v raziskavi (Predstavitev pripravljene na mednarodni urbanistični delavnici v Komnu, 2001, dopolnjene in predelane za potrebe raziskave)

so bile predstavitev, ki so lahko v vsakdanji praksi tako analogne kot digitalne, vse pa so primerne za začetno (idejno) stopnjo načrtovanja. Vprašanja so zahtevala količinske (višina, razdalja) in kakovostne odgovore. Nekaj nad 200 udeležencev je bilo enakomerno porazdeljenih v dve veliki skupini: strokovno publiko, ki se z vizualnimi predstavitvami srečuje vsakodnevno, jih pripravljajo in jih je vajena uporabljati (strokovnjaki), ter splošno publiko, ki ima omejene izkušnje s takšnimi predstavitvami in jih mora razumeti s svojim splošnim znanjem, vedenjem in vsakodnevnimi izkušnjami (uporabniki). Računalniški program je poskrbel za naključnost in enakomerno polnjenje štirih pogojnih skupin: konceptne predstavitev, izkustvene predstavitev, skupek vseh predstavitev in arhitektov izbor (po njegovem mnenju najbolj učinkovitih predstavitev).

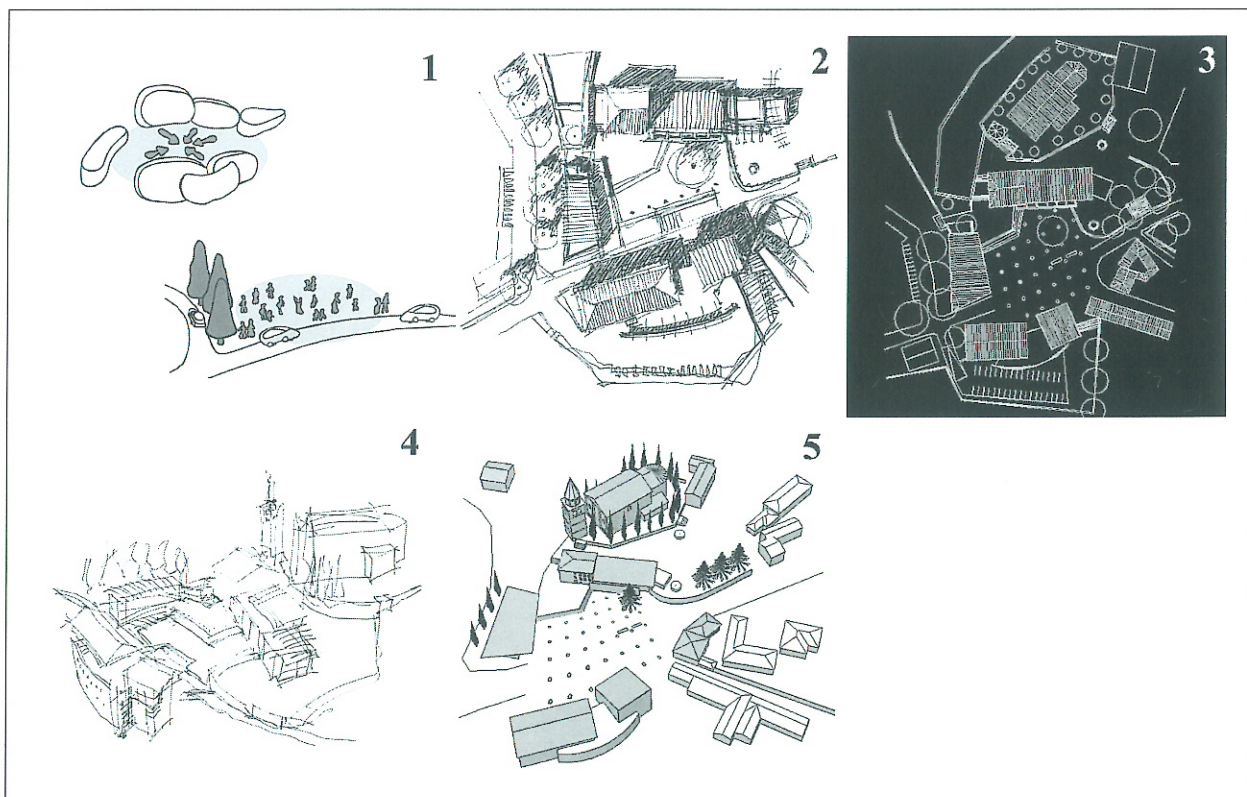
Količinske odgovore (velikost, število itd.) smo raziskovalci določili vnaprej kot konstante, s katerimi smo merili točnost odgovorov vprašanih. Merili smo tudi čas odgovarjanja. Iz razmerja med točnostjo in hi-

trostjo odgovarjajočega smo ugotovili učinkovitost.

Analizirane spremenljivke so vključevale: splošne demografske podatke (spol, starost, stopnja in smer izobrazbe); točnost zaznave glede na točnost odgovorov na vprašanja; čas zaznave; izbor predstavitev, ki je odgovarjajočemu posredovala največ podatkov in izbor predstavitev, ki bi jih uporabnik izbral za predstavitev drugim uporabnikom; vsečnost posameznih predstavitev in vsečnost predstavitev kot celote.

4. Rezultati

Pri analizi podatkov, pridobljenih z raziskavo, smo uporabili statistične metode, vključevala pa je: analizo točnosti odgovorov na posamezno vprašanje, analizo točnosti vseh odgovorov glede na posameznega uporabnika, analizo točnosti na neposredna in posredna vprašanja, primerjavo točnosti odgovorov strokovne in splošne publike, primerjavo odziva na izkustvene in konceptne predstavitev.

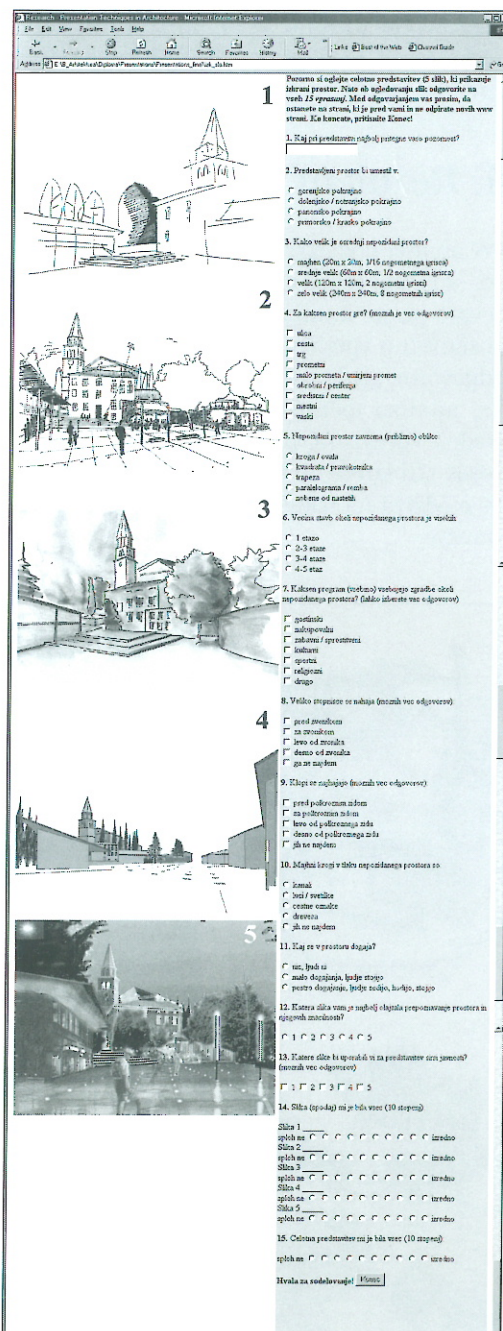
Slika 3: Arhitektov izbor

Skupina predstavitev po izboru načrtovalca – skupek konceptnih in izkustvenih predstavitev (Predstavitev pripravljene na mednarodni urbanistični delavnici v Komnu, 2001, dopolnjene in predelane za potrebe raziskave)

Analize so pokazale:

- izkustvene predstavitev posredujejo podatke bolj točno kot konceptne tako pri splošni kot strokovni publiki, v splošnem je njihova učinkovitost dosegla najvišje vrednosti;
- podvojeno število informacij (skupek vseh - konceptnih in izkustvenih predstavitev) ni vedno najbolj učinkovito, saj uporab-

- nik porabi veliko več časa za zaznavo, točnost pa se bistveno ne poveča;
- načrtovalčev izbor predstavitev, se pravi tistih, ki so po njegovem mnenju najbolj ustrezne za predstavitev in ki naj bi posredovale največ informacij, je šele na drugem mestu po učinkovitosti;
- izkustvene predstavitev dosegajo bolj točne odgovore na posredna vprašanja;
- na neposredna vprašanja (kot so štetje, ocena velikosti itd.) dosegajo tako izkustvene kot konceptne enako točnost;
- izkustvene predstavitev ohranjajo posredovano stopnjo podatkov v času - čas ima zelo malo vpliva na točnost odgovorov;
- stopnja točnosti posredovanih podatkov pri konceptnih predstavitvah narašča s časom izpostavljenosti uporabnika predstavitvi;
- strokovna publika lažje in bolj točno razume konceptne predstavitev kot splošna, ki največkrat porabi tudi več časa zanje.

Slika 4: Raziskava – vprašalnik

Vprašani so odgovarjali na spletni vprašalnik. Na levi strani je bila skupina predstavitev, na desni pa vprašanja za prtega in polodprtega tipa.

5. Razprava

5.1 O rezultatih raziskave in njihovi uporabnosti

Raziskava potrjuje trditev, da raven abstraktnosti oz. konkretnosti predstavitev tehnik različno vpliva na prenos sporočil pri strokovni in splošni publiki. Z drugimi besedami – s premišljenim izborom predstavitev je torej mogoče izboljšati učinkovitost sporazumevanja med različnimi udeleženci v procesu načrtovanja in dogovarjanja o prostoru. Določene, izkustvene predstavitev po učinkovitosti očitno prednjačijo pred konceptnimi tako pri splošni kot strokovni publiki. Ta stična točka je ena izmed temeljnih, na katerih se obe javnosti lahko zbližujeta. Stroka potrebuje nujno formalizacijo ideje za kasnejšo izvedbo, v kateri nastopajo predstavitve, ki zahtevajo strokovno znanje in poznavanje strokovno dogovorjenih simbolov (izrazito konceptne predstavitev z veliko informacijami, katerih zaznava narašča s časom izpostavljenosti), vendar se na tej stopnji stroka dogovarja z drugimi strokami, ki ta jezik vsaj pasivno obvladajo. Za sporazumevanje s splošno javnostjo pa so te predstavitve neprimerne, neuporabne in nesmiselne. Približevanje javnosti pomeni sporazumevanje na temelju vizualnega jezika, ki upošteva vsakdanje izkušnje s prostorom, splošno izobrazbo in razgledanost, z možnostjo

Podoba mesta v popularni kulturi

orientiranja, tako fizičnega (količinskega, jasnih prostorskih razmerij, možnih primerjav) kot tudi kulturnega (vpetost predstavljenega v specifični kulturni prostor, v določeno kulturo).

V današnjem svetu, ki je preobremenjen z velikim številom posredovanih informacij, si velja še posebno zapomniti dognanje, ki jasno kaže na to, da podvojeno število posredovanih podatkov ne poveča učinkovitosti, temveč jo ravno nasprotno – zmanjšuje. Več posredovanih podatkov bistveno poveča čas zaznave, ki se pravzaprav podvoji, točnost oziroma razumevanje pa se bistveno ne povečata. Uporabnost predstavitev se bo merila in se že meri tudi s časom, ki ga privarčujejo uporabnikom v primerjavi z drugimi časovno bolj potratnimi predstavitvami. Ni zanemarljiv niti čas, porabljen za pripravo predstavitev. Čas priprave in zaznave ter točnost zaznave so ključni pojmi, s katerimi bi lahko merili ekonomičnost predstavitev.

Ob široki množici predstavitev, ki jih ima načrtovalec na voljo, obstaja veliko možnih kombinacij in izborov. Izhajajoč iz ugotovitve, da je treba informacije izbirati, se mora tudi stroka nenehno spraševati o svoji usposobljenosti izbiranja ravno tistih pravih, ki dosegajo visoko stopnjo učinkovitosti. Preverjenih receptov sicer ni, ker je vsaka okoliščina nova, vsaka vključuje drugačno problematiko prostora in soudeležene javnosti. Kljub temu pa lahko načrtovalčevo zavedanje pomena pravilnega izbora in zavestnih odločitev pri izboru predstavitev bistveno prispeva k bolj učinkovitemu posredovanju namer v procesu sporazumevanja.

V omenjeni raziskavi je bil načrtovalčev izbor šele na drugem mestu, kombinacija izključno izkustvenih kombinacij se je izkazala za bolj učinkovito. Drugo mesto ni slabo, vendar je zaenkrat le od načrtovalca in njegovega poznavanja splošne javnosti (deloma celo občutka za javnost) odvisno, kako učinkovit bo njegov izbor. V približevanju javnosti in spoznavanju različnih javnosti se bodo načrtovalcem sčasoma izoblikovale bolj jasne smernice.

5.2 Odprta vprašanja in nadaljnje delo

Raziskava je pokazala, da splošne javnosti ne gre podcenjevati – zaloga znanj in zmož-

nost razumevanja vizualnih predstavitev sta večji, kot bi pričakovali. Tako so vizualne konceptne predstavitve dosegale relativno visoko točnost, vendar v skoraj podvojenem času zaznave. Če javnost ni vajena vizualnega sporazumevanja na način, kot ga razume stroka, še ne pomeni, da ga tudi ne razume – gre za okornost, ki jo je moč premagati z načrtnimi posegi. O tem priča otrokova zmožnost abstrakcije in vizualnega razmišljanja, ki z današnjim načinom izobraževanja sčasoma zakrni.

Tudi nekritično poenostavljanje izraznih sredstev ne more prispevati k ohranjanju in bogatenju kulture (arhitekturnega) jezika predstavitev.

Iskanje ravnovesja med tradicionalnimi in inovativnimi predstavitvenimi tehnikami, med preobloženostjo in skopostjo informacij, abstraktnostjo in konkretnostjo, konceptualnim in izkustvenim je torej v izhodišču usmerjeno v zasledovanje inovativnega duha brezčasne modernosti vizualnega jezika. Ta duh ni odvisen od stopnje razvoja medijev.^[10] Prispeva pa k ohranjanju kulturnega nivoja vizualnega jezika, čeprav se prej omejneno ravnovesje prilagaja različnim javnostim v procesu posredovanja idej o prostoru.

Jezik arhitekturnih predstavitev je splošni javnosti slabo poznan. O matematiki, geografiji, fiziki, psihologiji, sociologiji in podobnih področjih se vsaj na osnovnošolski ali srednješolski ravni sporazumevamo skoraj vsi, ki smo imeli takšno izobrazbo. Tu ne gre za podrobno in strokovno poznavanje področja, ampak za informativno poznavanje njegovega obsega, njegovih zakonitosti, osnovnega besednjaka, predvsem pa za razumevanje in vpogled v strokovni jezik in način izražanja na tem področju. Matematične in fizikalne formule niso le skupek črk in znakov, ampak nam nekaj povedo (če ne drugega, vsaj to, da so to formule in da gre za določeno področje), branja geografskih kart in zemljevidov so nas učili v šoli in zato prepoznamo zemljevid, večina ga zna tudi uporabiti, razume njegove simbole. Posredno prek spoznavanja s področji so nam učitelji posredovali tudi etiko in vrednote poklica in smo jih nezavedno ponotranjili. O arhitekturi in oblikovanju urbanega prostora pa v osnovnem in srednješolskem izobraževanju izvemo zelo malo. Ne spoznamo se s področjem, obsegom delovanja, z njegovim

jezikom in načinom izražanja. Še več, v vsem tem času ne spoznamo vidikov in vrednot poseganja v prostor, razen trenutno priljubljenega ekološkega vidika v najrazličnejših okrnjenih različicah, in niti ne spregovorimo o kakovostnem oblikovanju in rabi prostora. Zato se v kasnejšem obdobju splošna javnost, dejanski sooblikovalec posegov v prostor, odziva tako, kot se – nevede, razpršeno in dejansko manjvredno – ter zapostavljeno tudi občuti in izrazi kot frustracijo, nenehni, že načelni spor z načrtovalci. Rešitve se kažejo tam, kjer se vzroki frustracije pojavljajo – v nenehnem izobraževanju in vpeljevanju takšnih vsebin v osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje.

Na raziskovalnem področju se z aktivnim izobraževanjem odpira veliko novih vprašanj, ki osvetlujejo dosedanja dognanja na področju vizualnega sporazumevanja in predstavitev v novi podobi. Dierckx in sodelavci [11] trdijo, da je moč izobraževalne podatkovne sisteme učinkovito uporabiti tudi na področju izobraževanja v arhitekturi. Vpeljejo in razložijo jasno zasnovo strukture takšnih sistemov, ki obsega: kreatorja (podatkovne baze), uporabnika, bazo podatkov (zalogo znanj) in uporabniški vmesnik, ki je posrednik med bazo podatkov in uporabniki. Pojem izobraževalna baza podatkov razumejo kot digitalni sistem. Slednji vsebuje specifične podatke, ki jih je moč uporabiti v procesu arhitekturnega izobraževanja.

V tem primeru gre za vprašanje posrednikov informacij v izobraževanju in v splošnem sporazumevanju z množično javnostjo:

- kakšna je razlika med človekom kot posrednikom in drugimi posredniškimi mediji?
- kakšni naj bodo posredniki?
- kako naj se posredniki prilagajajo različnim javnostim?
- koliko naj bodo interaktivni (zmožnost sporazumevanja v različnih smereh)?
- katere vizualne predstavitve so najprimernejše in kakšno sosledje je najbolj učinkovito?

Na drugi strani pa je zahtevno tudi vprašanje vsebine oziroma zaloge podatkov, ki jih vsebujejo izobraževalni podatkovni sistemi:

- kako se vsebina prilagaja različnim javnostim?
- kakšen naj bo obseg vsebine?
- kako približati vsebino različnim interesom posameznika znotraj množice drugih (individuacija)?

6. Sklep

Rešitev težav pri sporazumevanju med različnimi javnostmi v oblikovanju in načrtovanju prostora ne gre iskati v podrejanju jezikov, temveč v srečanju na polovici poti, v približevanju obeh strani. V različnosti javnosti gre iskati rešitve prilagajanja in približevanja udeležencev. Stroka lahko del poti opravi z opazovanjem in spoznavanjem svojih načinov sporazumevanja. S preverjanjem lastnega, predvsem vizualnega jezika ter različnih dostopnih medijev in z ugotavljanjem, kaj javnost bolj razume in kaj manj, kaj ji je blizu in kje nastaja najbolj učinkoviti presek razumevanj z obeh strani. S prilagajanjem ravni sporazumevanja se lahko prek starostnih skupin (vrtec, osnovna, srednja šola itn.), glede na različne življenjske stile in bivanjske preference zblizha z različnimi javnostmi brez izgube pestrosti strokovnega jezika.

Za drugo polovico poti splošne javnosti pa je prav tako delno odgovorna stroka, saj od razpršene javnosti ne moremo pričakovati lastnih pobud. Strokovna javnost, vajena izražanja v vizualnem jeziku, mora, podprta z ozaveščeno politiko, najti načine in motivacijo za usklajeno, stalno, sistematično izobraževanje splošne javnosti o vrednotah kulturnega prostora.

Medsebojno oplajanje rezultatov – na eni strani izobraževanja (približevanja javnosti) in na drugi prilagajanja ter približevanja stroke splošni javnosti – bi lahko vodilo do temeljnega soglasja o vrednotah prostora, ki ga danes ni in ki ga v prihodnosti nujno potrebujemo. Z boljšim razumevanjem jezika se lahko zmanjšajo napetosti, ki izhajajo iz nesporazumov in napačnih razlag sporočil tako prve kot druge strani. Z večjo ozaveščenostjo in izboljšano stopnjo sporazumevanja, ko bosta obe strani razumeli druga drugo in vsaj poskušali konstruktivno delovati, pa se ob optimističnih napovedih lahko zmanjša stihija, ki trenutno vlada v prostoru.

Doc. dr. Tadeja Zupančič Strojani, univ. dipl. inž. arh.,
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana
E-pošta: tadeja.zupancic@arh.uni-lj.si

Matevž Juvančič, univ. dipl. inž. arh., Arhitekta, d. o. o.,
Ljubljana
E-pošta: matevz.juvancic@kiss.uni-lj.si

Opombe

- [1] W. M. Eysenck, M. Keane, 2000: 244.
- [2] K. Rattenbury, 2002: 1.
- [3] A. Perez-Gomez, 2002: 3.
- [4] H. Hertzberger, 1991.
- [5] K. Rattenbury, 2002: XXI, XXIII.
- [6] A. Voigt in dr., 2002.
- [7] G. Ucelli in dr., 1999: 539.
- [8] A. Obeid in A. F. Ibrahim, 1999: 33.
- [9] P. Bosselman, 1998.
- [10] T. Zupančič Strojani, 1999: 107.
- [11] T. Dierckx in dr., 2002.

Viri in literatura

Abu-Obeid, N. in Ibrahim, A. F. (1999) 'The Effect of Personality Traits on the Perception of Architectural Environment', V: *The Power of imagination. Proceedings of the 30th Annual Conference of the Environmental Design Research Association.* (ur.) Mann, Thorbjørn. Orlando: EDRA, str. 33–39.

Borde, A., Miyamoto, J., Barki, J., and Conde, M. (1999) *New Trends In Graphic Representation V: III Congreso Iberoamericano de Grafico Digital [SIGRADI Conference Proceedings]* Montevideo, str. 501–506.

Bosselmann, P. (1998) *Representation of Places.* University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.

Eysenck, W. M. in M. Keane (2000) *Cognitive Psychology. A Student's Handbook.* 4. izd. East Sussex: Psychology Press Ltd., East Sussex.

Dierckx, T., Stellingwerf M. in Verbeke, J. (2002) *Relating to the 'real': Theories for and experiences with educational database systems.* V: Koszewski, Krzysztof in Stefan Wrona (ur.) *Design e-ducation: Connecting*

the real and the virtual. Proceedings of the 20th conference on education in computer aided architectural design in Europe. Warsaw: eCAADe and Faculty of Architecture, Warsaw, str. 80–87.

Finch, P. (2002) *Architectural publishing; An alphabetical guide.* V: Rattenbury, K., ur. (2002) *This Is Not Architecture; Media constructions.* Routledge, London, New York, 2002, str. 3–25.

Hertzberger, H. (1991) *Lessons for students in architecture.* Uitgeverij 101 Publishers, Rotterdam.

Juvančič, M. (2002) [Rihtar, F., mentor, Zupančič Strojani, T., komentor] *Točnost in učinkovitost vizualnih arhitekturnih predstavitev prostora : diplomska naloga.* Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana.

Perez-Gomez, A. (2002) *The revelation of order; Perspective and architectural representation.* V: Rattenbury, K., ur. (2002) *This Is Not Architecture; Media constructions.* Routledge, London, New York, 2002, str. 198–203.

Rattenbury, K., ur. (2002) *This Is Not Architecture; Media constructions.* Routledge, London, New York.

Ucelli, G., Conti G. in Klercker J. af (1999) *Visualisation: the customer's perception.* V: Brown, A., Michael Knight in Philip Berridge (ur.) *Architectural Computing: From Turing to 2000. Proceedings of the 17th Conference on Education in Computer Aided Architectural Design in Europe.* Liverpool: The University of Liverpool, str. 539–544.

Voigt, A., Schmidinger, E., Walchhofer, H. P., Linzer, H. (2002). V: Koszewski, K., Wrona, S., ur. (2002) *Design-Education Space related content management.* Warsaw University of Technology, Warsaw, str. 400–403.

Zupančič Strojani, T. (1999). *Vizualni jezik v mestnem načrtovanju in oblikovanju.* Urbani izziv, št. 2/1999, str. 102–107.

Zupančič Strojani, T., Mullins, M. (2002). *The Identity of Place in Virtual Design Studios,* J. archit. Educ, Št. 561, str. 15–21.